

anàloga a la nostra, que existiria antigament a l'Aragó, Navarra o Bearn, probablement en un d'aquells dos,² com sigui que res de semblant es coneix en el domini gascó i les altres denominacions occitanes són tot altres o almenys en diferències fonamentals.³

La forma més orientadora és una denominació occitana antiga, poc estesa i que, segons la provenença dels dos textos, devia usar-se a la part més nòrdica del domini llenguadocià, lato sensu. En efecte, se'n fa trobadissa un cop en *Flamenca*: «cil --- / que-s van d'amor tot jorn gaban / e d'amor un mot non entendon, / [als amadors] non son digne / de comparar plus qu' ad un cigne / una chavesc' o un nozol: / entenda-o chascus, si-s voll!» (v. 2114, que Nelly tradueix bé «pas plus digne d'être comparés aux premiers qu' un hibou ou une chouette à un cygne»; notem que aquest ms. usa sovint z per ç). I en els *Auzels Cassadors* (princ. S. xiv) de Daudè, que era de Pradas (Roergue): «esparvier e mosquet mudat / à hom pus leument adobat / ab caveca et ab nozol» (v. 771).⁴

Ara bé aquest *nozol* o més aviat *noçol* és evidentment inseparable del nom llatí *noctūa* id. (pròpiament 'l'au nocturna'). Majorment tenint en compte que d'aquest ens costa l'existència d'un diminutiu **noctūola*, que ha donat el gall. *noitebóa* ja registrat per Sarmiento (c. 1740) a l'extrem SE. (Monterrey) i encara avui prop d'Ourense; i el port. *noitibó*, que és el mot del portuguès clàssic i comú i que (sense que s'hi pugui descartar la base femenina) més aviat sembla correspondre a un ètmon **noctūolus*: sens dubte amb -v- antihiàtica i dissimilació vocàlica **noitovoo*, **noitevoo* (*noitibó*).

És clar que una terminació -*uola*/*-uolu* és tan insòlita com trivials serien -*olu* o -*ūla*; d'on, alteracions: d'una part oc. dial. *neçhoulo*, que parteix de **noctūla* (< *noctua*), d'on *noçhola* tornat paroxíton en -*oulo* (o sigui -*ūlo*) quan aquesta llengua abolí els esdrúixols; d'altra part sorgiria molt d'hora la trivialització **noctūolu*, d'on oc. ant. *noçol* i el nostre *mussol*, amb el basc *mozolo*, i en fi el cast. *mochuelo* deu correspondre a una pronúncia simplificada *noctūlu* (amb l'evolució castellana normal de *ct* en *ch*).

D'altra banda el criteri distintiu en què més repara la gent, per distingir el mussol dels ocells afins, és la manca d'uns plomallets en forma de banya. El duc sobretot, ocell molt recordat de tothom (*Bubo bubo*), té aquests plomallets ben acusats en els dos vèrtexs superiors del cap: vèrtex i plomallet junts prenen un aspecte de banya. Res d'això, en canvi, en el mussol propi, *Glaucidium passerinum*. Però hi ha una altra espècie a la qual se li ha aplicat també el nom, l'*Asio otus*, més semblant al duc perquè té uns plomallets en forma d'orelles o banyes, d'on el nom grec. *ὠτός* (de *ὠς*, *ὠτός*, 'orella'), i els noms angles i català d'aquesta varietat *horned-owl* i *mussol banyut*.

Essent, doncs, així, que la varietat més típica de mussol es distingeixi com un ocell mancat de banyes, es comprèn que el mot *noçol*, -*çuelo*, vagi canviar la seva inicial *n-* en *m-*, convertint-se en *mussol*, *mozolo*, i en cast. *mochuelo*, per influència de *moixó* 'escornat,

sense banyes', i de *mus*, *esmussat*, 'sense punta'. En el port. sept. *mo(u)cho* aquesta influència arriba al sùmmum; i hi ha *mo(n)tuviella* en el parlar alt-lleonès de Sajambre (Fz. Gonzz., *Oseja*, 313), si bé amb el sentit d'«òliba», on la mateixa contaminació ha alterat en aquest punt una variant diminutiva *noctu-ella*.

He deixat en l'article *MOCHUELO* del *DCEC/DECH* diversos detalls que ja han perdut interès, en anar aprenent més sobre el problema, junt amb algunes indicacions que encara en poden tenir (especialment per als no catalans). I altres dades de caràcter sobretot bibliogràfic, que hi trobarà fàcilment qui les desitgi.

DERIV.: *Mussolada*. *Mussolejar*. *Mussoler*; *mussoleria*.

Mussola, peix, no hi ha objecció de principi a creure que pugui ser derivat d'una aplicació del nom d'ocell als dominis de Neptú, com tantes de la mena de *moixó*, *pardal*, *music*, *mostela* etc. Ja és antic, com ens mostren tres fonts del S. xiv: la llista de StCeloni, de 1370 (*BABL* XII, 147, veg. *agulladell*), la de Jacme d'Agramont (Faraudo, *Misc. Fabra*, p. 171, s. v. *tron* II), i una de ross. de 1379: «gats, truÿes, nenti<1>les, *mussoles*» (*InuLC*); «*muçola*: mustella» entre els peixos, *OPou* (*TbPu.*, 65, i ja en Nebrixa); i avui és murc. (GaSoriano), val. («cazón o mustela: especie de pez», Escrig), eiv. («escualo llamado lija»), tortosí (*BDC* III, 103) i de la costa de Llevant («*musóla*: peix gormand, cendros, grandària com el gat-vaire» StPol, c. 1925). Certament podríem pensar en un descendent del nom llatí *mūstela*, però solament si fos d'origen mossàrab cosa que explicaria el pas de *st* a *ç* i fins potser, en cas de forta arabització, el de -*ela* a -*ola*; però apareixent primer que enlloc en el Ross. i Nord del Princ., i des del S. xiv això es torna ben inversemblant. *Musols*, nom de peix, a. 1313, veg. *PA-LOMIDA*. *Mussoló*.

Altrament el femení *mussola* és també el nom pallerès de la perdiu blanca (*Lagopus mutus*) a la Vall Ferrera (Tor, 1932), i els altíssims i estimbats pics de *Les Mussoles* entre les valls de Boí, St. Nicolau i Cabdella deuen venir del nom d'aquest ardit ocell alpestre.

¹ Cf. *piru* FILUM, *paro* PALUM, *zeru* CAELUM, *goru* COLUM, *ezkur* AESCULUM, *Araba* = Alaba, *Zubero* = Soule; mots que vacillen com *orio* OLEUM (guip. *olio*), *soro* SÖLUM (bisc. *solo*) deuen ser més moderns. — ² Manquen dades del mot a Aragó. Cert que jo mateix vaig sentir *moçuelo* a la Vall d'Ordessa (1966), però en país tan turístic, fa l'efecte d'un castellanisme, tractant-se de la ribera de l'Ara on altrament hi havia la fonètica de tipus més arcaic; igual a Bielsa, on en descriure els detalls d'una rata-pinyada sense pronunciar cap nom, em digueren «un *muçuelo*» (1965); si és així, aqueixa confusió és raó de més per sospitar un mot adventici. Avui l'àrea sembla interrompre's bruscament amb els límits de la llengua, car a Benasc en diuen *klúk* i a Graus *chuta* (*BDC* VI, 30; VII, 76). Un *mochuelo* recollit per Borao com a nom d'una espècie de tri-